



Frokostseminar om eldres menneskerettigheter



Norges institusjon for
menneskerettigheter



NIM om eldres menneskerettigheter – Syv utfordringer

Stine Langleite, seniorrådgiver i NIM



Norges institusjon for
menneskerettigheter



Temarapport 2019

Eldres menneskerettigheter – Syv utfordringer

Temarapport om eldres menneskerettigheter

Hvorfor:

- Eldre er en sårbar gruppe.
- Eldre er en gruppe i vekst.
- Formål: sette problemstillingene på dagsordenen.

Hvordan:

- Identifisere sentrale utfordringer – overvåking og konsultasjon.
- Analyse av aktuelle menneskerettslige normer.
- Gjennomgang av nasjonalt rammeverk i lov og forskrift.
- Gjennomgang av kunnskapsgrunnlaget i praksis.
- Anbefalinger for bedre gjennomføring.



Norges institusjon for
menneskerettigheter

Eldres menneskerettigheter – Syv utfordringer

1. Vergemål og rettslig handleevne.
2. Aldersdiskriminering utenfor arbeidslivet.
3. Universell utforming – informasjons-, kommunikasjons- og tjenestetilgang.
4. Eldre LHBTI-personers møte med helse- og omsorgstjenesten.
5. Vold og seksuelle overgrep.
6. Tvungen helsehjelp.
7. Underernæring og uheldig legemiddelbruk.





Vold og seksuelle overgrep

- Alvorlige tall:
 - 76 000 hjemmeboende eldre utsatt for fysiske eller psykiske overgrep etter fylte 65 år.
 - 80 % rapporterer om vold fra nærstående.
 - Indikasjoner på at seksuelle overgrep også forekommer på sykehjem.
- Hva sier menneskerettighetene?
 - EMK artikkel 2, 3 og 8 og Istanbulkonvensjonen.
 - Rettshåndhevelsesapparatet OG øvrig hjelpeapparat.
 - Eldre som sårbar gruppe.



Vold og seksuelle overgrep

- Svakheter i hvordan kommuner ivaretar denne plikten overfor utsatte eldre:
 - Vold i nære relasjoner:
 - 1/3 av kommunene har utarbeidet handlingsplaner.
 - Kun en av fire kommunale handlingsplaner nevner eldre eksplisitt.
 - Spesielt om vold og overgrep på institusjon:
 - Mangelfull kunnskap hos helsepersonell.
 - Mangelfulle retningslinjer og rapporteringssystemer.
- **NIM mener:**
 - Iverksette tiltak på systemnivå.
 - Utarbeide kommunale handlingsplaner – med konkrete og egnete tiltak rettet mot eldre.



Tvungen helsehjelp

- Problemstilling:
 - Tvungen somatisk helsehjelp overfor personer uten samtykkekompetanse.
- Hva sier menneskerettighetene?
 - EMK artikkel 8 – retten til privatliv – rett til selvbestemmelse og personlig autonomi.
 - Når kan man overprøve en pasients valg om å ikke motta helsehjelp?
 - Samtykkekompetanse.
 - Minste inngreps prinsipp.
 - Rettsikkerhetsgarantier.



Tvungen helsehjelp

- Svakheter i hvordan kommuner ivaretar denne plikten overfor utsatte eldre:
 - Landsomfattende tilsyn på sykehjem – 2011/2012:
 - Usikkerhet om hvordan samtykkevurderinger utføres.
 - Mangelfull kunnskap om hva som er et samtykke.
 - Mangelfull kunnskap om hva motstand er.
 - Mangelfull vedtakspraksis.
 - Mange tiltak igangsatt.
 - Men nytt landsomfattende tilsyn er ikke gjennomført.

NIM mener:

- Behov for ny landsomfattende undersøkelse av bruk av tvang.
- Sikre tilstrekkelig kunnskap hos helsepersonell og god vedtakspraksis.



Underernæring og uheldig legemiddelbruk

- Alvorlige tall:
 - 1/3 av eldre pasienter er underernært eller i risiko for underernæring.
 - 44% av beboerne på sykehjem brukte minst ett, eller en kombinasjon av flere legemidler, som var potensielt uheldig.
 - 1/4 av medikamentforeskrivninger til eldre, ble vurdert å være uheldig.
- Hva sier menneskerettighetene?
 - ØSK artikkel 12: «den høyest oppnåelige helsestandard både fysisk og psykisk».
 - Inkluderer krav på tilgang til nødvendig mat og forsvarlig helsehjelp.



Underernæring og uheldig legemiddelbruk

- Svakheter i hvordan kommuner ivaretar denne plikten overfor utsatte eldre:
 - Riksrevisjonen november 2018:
 - «Mange eldre er underernært, og det er behov for å styrke arbeidet med å forebygge og behandle underernæring. Problemene knyttet til legemidler handler blant annet om bruk av for mange legemidler, uheldige kombinasjoner av legemidler og manglende oversikt over legemiddelbruken».
- **NIM mener:**
 - Det er for lite kunnskap om kvaliteten på eldreomsorgen generelt.
 - Mange eldre på institusjon er underernærte og/eller utsettes for uheldig legemiddelbruk.

**NIM spør de folkevalgte:
Hvilke utfordringer kan og vil
dere ta tak i?**



Norges institusjon for
menneskerettigheter